

Vybrané ukazatele odpadového hospodářství v oblasti zpětného odběru pneumatik do roku 2020

Vyhodnocení ročních zpráv za rok 2020

Problematika odpadních pneumatik byla do 31. prosince 2020 řešena zákonem č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o odpadech“), a to v § 38 až § 38h, kde jsou závazná pravidla pro zpětný odběr odpadních pneumatik. Dalším právním předpisem, kterým jsou stanoveny podrobnosti způsobu zpětného odběru pneumatik, je vyhláška č. 248/2015 Sb., o podrobnostech provádění zpětného odběru pneumatik. **Od 1. ledna 2021 je platný zákon č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností (dále jen „zákon o VUŽ“), který se mimo jiné zabývá problematikou zpětného odběru pneumatik, a to v § 91 – § 100.** Do vydání prováděcího předpisu k zákonu o VUŽ je postupováno dle vyhlášky č. 248/2015 Sb., o podrobnostech provádění zpětného odběru pneumatik. V celém textu jsou uváděny pojmy a odkazy na výše uvedenou legislativu, která byla v roce 2020 v platnosti.

Zpětný odběr pneumatik není regulován evropskou legislativou, jako je tomu např. u baterií a akumulátorů či vozidel s ukončenou životností (autovraků). Z hlediska nařízení Evropského parlamentu a rady č. 1013/2006, o přepravě odpadů, jsou pneumatiky na zeleném seznamu. Ministerstvo životního prostředí (MŽP) se však stále více setkává s různými aspekty přeshraniční přepravy použitých pneumatik, a proto připravilo Metodiku k přeshraniční přepravě použitých pneumatik, která je zveřejněna na webových stránkách MŽP (https://www.mzp.cz/cz/preshranicni_preprava_pouzitych_pneumatik).

První a zatím jediná společnost, ELT Management Company Czech Republic s.r.o. (dále jen „Eltma“), získala oprávnění k provozování kolektivního systému pro plnění zákonných povinností v oblasti pneumatik dne 15. dubna 2016.

Novelou zákona o odpadech v roce 2018 byla zvýšena povinná míra zpětného odběru pneumatik ze současných 35 % na 65 % (platná od roku 2020) a zákon o VUŽ zvyšuje tuto míru zpětného odběru pneumatik pro rok 2021 na 70 % a pro období od 2022 na 80 %.

Hlavním zdrojem dat jsou roční zprávy povinných osob, resp. výrobců dle zákona o VUŽ, které jsou zasílány na Ministerstvo životního prostředí vždy do 31. března následujícího kalendářního roku v souladu s § 38 odst. 10 zákona o odpadech, resp. § 28 odst. 1 zákona o VUŽ. Osobám, které uvádějí pneumatiky na trh, byla uložena povinnost zpracovávat roční zprávu o plnění povinnosti zpětného odběru již od roku 2002.

Množství pneumatik, na které se povinnost zpětného odběru vztahuje, po razantním poklesu v roce 2009 (patrně vlivem hospodářské recese) v roce 2010 a 2011 mírně rostlo (viz Graf č. 1). Po dalším poklesu v roce 2012 dochází opět k nárůstu množství pneumatik, na které se vztahuje zpětný odběr, a to především z důvodu nárůstu počtu povinných osob, které zasílají roční zprávu. Nárůst počtu povinných osob byl pravděpodobně způsoben lepší vymahatelností povinností vztahujících se na povinné osoby v návaznosti na novou legislativu, platnou od 1. ledna 2014. Počet povinných osob evidovaných v roce 2014 v Seznamu povinných osob v oblasti zpětného odběru pneumatik ve srovnání s údaji roku 2017 naznačuje, že významné množství povinných osob v období roku 2014 své zákonné povinnosti zpětného odběru neplnilo. Četné kontroly ze strany České inspekce

životního prostředí (ČIŽP) však tuto situaci v průběhu let postupně zlepšují.

V roce 2020 bylo zpětně odebráno 73 590,42 tun pneumatik z celkového množství 89 445,54 tun, které bylo uvedeno na trh, což představuje 82,3 % úroveň zpětného odběru (viz Tabulka č. 1).

V roce 2020 byly zaslány roční zprávy od 143 individuálně plnicích osob a dále 1 roční zpráva kolektivního systému Eltma, který v roce 2020 zaslal roční zprávu za 88 povinných osob, které plnily povinnosti prostřednictvím tohoto kolektivního systému. Došlo zde tedy opět k nárůstu osob preferujících kolektivní plnění oproti předcházejícím rokům.

Tabulka č. 1 – Souhrnné výsledky zpětného odběru pneumatik v období 2009 - 2020 v ČR

Rok	Množství pneumatik, na které se zpětný odběr vztahuje [t]	Množství zpětně odebraných pneumatik [t]	Počet zpráv	Počet PO	Úspěšnost ZOV
2009	65 066,86	51 880,12	59	65	79,7
2010	66 771,00	49 389,00	52	58	74,0
2011	70 672,00	50 342,00	56	59	71,2
2012	66 439,58	44 855,11	62	62	67,5
2013	67 256,97	46 120,25	87	87	68,6
2014	73 084,43	44 606,11	120	145	61,0
2015	82 149,63	49 261,84	140	165	60,0
2016	87 366,00	51 907,38	156	183*	59,4
2017	89 578,57	56 941,24	141	191*	63,6
2018	93 447,62	64 338,71	135	194*	68,9
2019	94 694,49	70 202,08	146	213*	74,1
2020	89 445,54	73 590,42	144	231*	82,3

Poznámky:

Zdroj: MŽP - CENIA

* včetně osob, za které podávaly zprávu kolektivní systém ELTMA

Z ročních zpráv o zpětném odběru pneumatik vyplývá, že energeticky bylo využito 34,6 % odpadních pneumatik, materiálově bylo využito 59,8 % pneumatik a opětovně použito (protektorováno) bylo 1,7 % pneumatik (viz Tabulka č. 2). Údaje o podílu materiálového a energetického mohou být ovlivněny nepřesnou evidencí finálního zpracování pneumatik (povinné osoby mnohdy neuvádějí jako partnera konečného zpracovatele pneumatik, ale pouze přepravce či zprostředkovatele, u kterých nedošlo k finálnímu zpracování, a tím dochází tedy ke zkreslení informací o skutečném nakládání s pneumatikami). K této problematice byl v závěru roku 2018 vydán metodický pokyn (https://www.mzp.cz/cz/zpetny_odber_pneumatik_pokyn), který měl za cíl jasně stanovit, že je třeba v ročních zprávách uvádět konečné zpracovatele pneumatik, u kterých dochází k finálnímu zpracování a k tomu odpovídající kódy nakládání těch daných konečných partnerů, aby již nedocházelo k uvádění kódů nakládání přepravců/zprostředkovatelů a nikoliv kódů nakládání finálních zpracovatelů pneumatik. Uvedená praxe však není od 1. ledna 2021 možná, neboť zákon o VUŽ dává výrobcům a kolektivním systémům povinnost vedení evidence toku zpětně odebraných výrobků s ukončenou životností od místa zpětného odběru až po jejich konečné využití.

Od roku 2009 je v Tabulce č. 2 nakládání s pneumatikami vztaženo k základu „celkové množství výrobků, se kterými bylo skutečně nakládáno v daném roce“. Od roku 2009 jsou tedy do základu započítány i skladové zásoby z předchozího roku (C00). Do celkového množství výrobků, se kterými bylo nakládáno, jsou započítána data za opětovné použití (N8, N15), materiálové využití (R2, R3, R4, R5, R6, R7, R8, R9, R11, N1, N7, N10, N17), energetické využití (R1), odstranění spalováním (D10), jiný způsob nakládání (N11, N12, R12) a množství, které zůstalo skladem (R13, D15, N5). Součástí jiného způsobu nakládání v roce 2019 je i kód R12.

Tabulka č. 2 – Nakládání s pneumatikami v období 2009 – 2020 v ČR, vztaženo k celkovému množství výrobků, se kterými bylo nakládáno

Komodita / rok	Celkové množství výrobků, se kterými bylo nakládáno [t]	Opětovné použití [%]	Materiálové využití [%]	Energetické využití [%]	Odstranění spalováním D10 [%]	Jiný způsob* [%]	Zůstalo skladem [%]
2009	51 976,04	3,4	14,5	71,8	0,0	8,1	2,2
2010	49 549,54	4,6	12,1	75,1	0,0	8,1	0,1
2011	48 837,42	0,0	29,0	56,4	0,0	11,7	2,8
2012	41 915,03	0,0	35,1	63,3	0,2	0,7	0,8
2013	38 040,47	0,0	24,7	74,7	0,1	0,1	0,5
2014	44 042,68	4,1	28,2	58,9	0,1	7,7	1,0
2015	49 481,25	2,6	32,7	51,1	0,1	7,1	6,5
2016	52 583,68	2,0	40,4	54,8	0,1	0,0	2,7
2017	58 368,20	1,3	49,9	45,7	0,1	1,6	1,5
2018	65 168,83	1,1	64,5	31,9	0,0	0,5	2,0
2019	71 523,340	1,4	48,7	45,9	0,0	0,0	3,9
2020	76 268,347	1,7	59,8	34,6	0,0	0,0	3,9

Zdroj: MŽP – CENIA

* Jiný způsob nakládání – v roce 2009 a 2010 vykazováno jako úprava odpadu na palivo ke konečnému energetickému využití (R1). V roce 2011 „Jiný způsob“ zahrnoval kódy nakládání N3 a N12. Od roku 2012 zahrnuje tento způsob nakládání kódy D2, D8, D9 a N14.

V Tabulce č. 3 je uvedena produkce pneumatik v obcích od roku 2009 do roku 2020. Jedná se o množství pneumatik, která byla obcemi převzata v režimu odpadů, tedy např. na sběrných dvorech či při pravidelném úklidu obce, kdy jsou odklizeny pneumatiky, které byly obyvateli nelegálně pohozené v přírodě. Obecně platí, že sběr pneumatik ze strany obcí je nákladovou položkou, a proto je cílem Ministerstva vytvořit zejména funkční systém sběru pneumatik v místech, kde odpadní pneumatiky vznikají (zejména pneuservisy a autoservisy), aby docházelo k minimálnímu zatěžování obecních rozpočtů. Seznamy míst zpětného odběru pneumatik jsou dva – seznam míst zpětného odběru individuálně plnicích povinných osob zveřejněný na webových stránkách Ministerstva zde: https://www.mzp.cz/cz/odber_pneu a seznam míst zpětného odběru kolektivního systému Eltma zde: <https://www.eltma.cz/sberna-mista>.

Nejvyšší produkce pneumatik na území obcí byla evidována v roce 2016 a činila 15

474,3 tun, v roce 2020 tato produkce klesla, a to o téměř 5 700 tun na 9 795,4 tun. K poklesu pravděpodobně došlo z důvodu zvýšení povědomí mezi obyvateli o místech zpětného odběru pneumatik. Přesto je toto množství stále vysoké a je třeba do budoucna soustředit odevzdávání použitých pneumatik hlavně na místa zpětného odběru. Tomu by měla dopomoci i skutečnost, že od r. 2020 byla navýšena legislativně stanovená minimální míra zpětného odběru na 65 %, v roce 2021 na 70 %, a od roku 2022 na 80 %. Naplnilo se očekávané větší zapojení povinných osob, které má za cíl odklon odpadních pneumatik z obecních sběrných dvorů, příp. zapojení obecních sběrných dvorů do sítě míst zpětného odběru povinných osob.

Tabulka č. 3 – Produkce pneumatik v obcích od roku 2009 do roku 2019 (kód odpadu 16 01 03, kód nakládání A00 a BN30)

Rok	Celkem v obcích [t]
2009	9 561,2
2010	10 075,9
2011	10 816,1
2012	11 137,2
2013	10 801,3
2014	11 134,4
2015*	11 674,8
2016	15 474,3
2017	12 697,3
2018	11 194,1
2019	11 212,6
2020	9 795,4

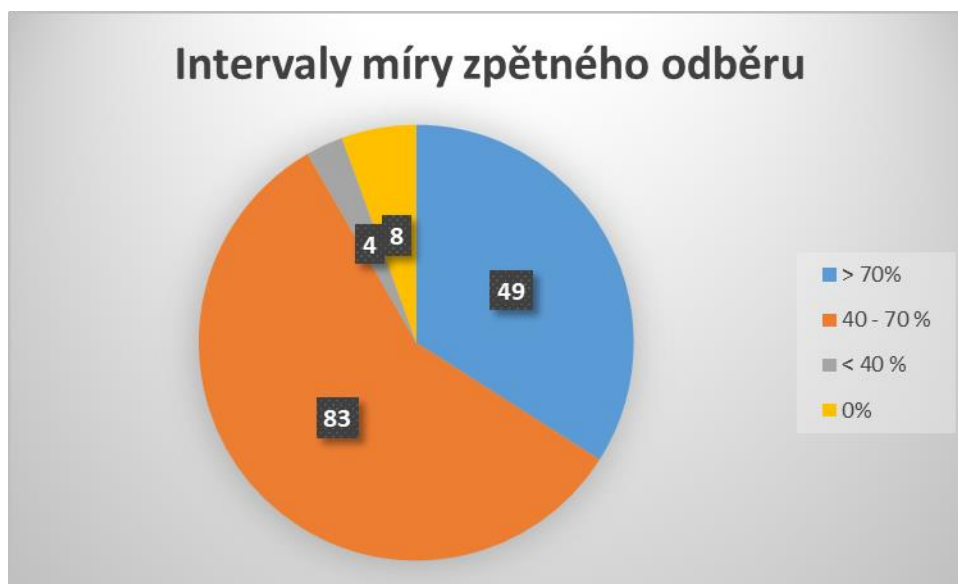
Zdroj: CeHO a MŽP – CENIA (ISOH)

* V letech 2012 – 2014 byla data získána z archivní databáze ISOH ODPADY. V letech 2015 - 2020 byla data získána z pracovní databáze ISOH ODPADY

Informace ke zpětnému odběru pneumatik povinnými osobami

Ze zaslaných ročních zpráv povinných osob dále vyplývá, že 12 povinných osob v roce 2020 zpětně odebralo do 40 % použitých pneumatik, které uvedly na trh, 83 povinných osob odebralo 40 – 70 % (včetně) pneumatik a 49 povinných osob zpětně odebralo nad 70 % pneumatik z množství uvedeného v daném roce na trh (včetně kolektivního systému Eltma). Osm povinných osob zaslalo nulovou roční zprávu. Výše uvedená data svědčí o tom, že významný počet povinných osob bylo schopno úspěšně splnit minimální zákonnou povinnost zpětného odběru (65 % v roce 2020). Některé povinné osoby po dosažení minimální zákonné míry zpětného odběru již dále pneumatiky neodebírání z důvodu minimalizace nákladů spojených se zpětným odběrem (konkrétně 9 subjektů), a to i přes to, že každá povinná osoba nesmí odmítnout zpětně odebírat pneumatiku, dokud nenasbírá 100 %. Pro jasnější představu o počtech, resp. procentech, povinných osob a jejich zapojení do systému zpětného odběru jsou v Grafu č. 2 a Tabulce č. 5 názorně zobrazeny výše uvedené intervaly zpětného odběru s počty a s procenty povinných osob.

Graf č. 2 – Počty povinných osob rozdělené dle úrovně zpětného odběru za rok 2020

Zdroj: CENIA (ISPOP)

Tabulka č. 4 – Přehled zpětného odběru pneumatik povinnými osobami v intervalech za rok 2020

Zpětný odběr (%)	Počet povinných osob	Zastoupení povinných osob z celkového počtu (%)
Nulová RZ	8	5,6
0 - 40	4	2,8
40 - 70	83	57,6
> 70	49	34,0

Zdroj: CENIA (ISPOP)

Kontrolní činnost (2020)

V roce 2020 kontrolori České inspekce životního prostředí (dále jen „ČIŽP“) zkontrolovali 14 povinných osob, 27 posledních prodejců a 29 míst zpětného odběru, přičemž nejvíce podniků, které v této oblasti ČIŽP obdržela, bylo zaměřeno na nefunkční místa zpětného odběru pneumatik nejčastěji individuálních povinných osob. Zpravidla dochází k odmítnutí zpětného odběru jako takového nebo podmiňování zpětného odběru koupí nových pneumatik.

ČIŽP se rovněž zaměřila na tzv. free ridery, tedy dovozce a přeshraniční přepravce pneumatik, u kterých bylo podezření z neplnění zákonných povinností a rovněž byly kontrolovány povinnosti individuálních povinných osob (zajištění minimální úrovně zpětného odběru, zasílání ročních zpráv apod.). U posledních prodejců pneumatik pak ČIŽP kontrolovala především povinnost informovat konečného uživatele, samotnou realizaci zpětného odběru a také povinnost uvádět odděleně na prodejních dokladech náklady na zpětný odběr použitých pneumatik, zpracování a využití odpadních pneumatik.

V oblasti zpětného odběru pneumatik bylo celkem uloženo 17 pravomocných pokut v celkové částce 303 000 Kč. ČIŽP například uložila pokutu 60 000 Kč povinné osobě, která neplnila žádné povinnosti (tj. nepodala návrh na zápis do Seznamu povinných osob, nezajišťovala zpětný odběr, nesplnila minimální úroveň zpětného odběru a nezpracovala roční zprávu). V 10 případech ČIŽP uložila pokutu posledním prodejcům, především za neinformování konečných uživatelů o způsobu zajištění zpětného odběru, za zpoplatnění zpětného odběru nebo za neuvádění nákladů na zpětný odběr na prodejních dokladech odděleně. Pokuty se pohybovaly v rozmezí od 3 000 Kč do 25 000 Kč.